

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 79/02-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránya na neverejnom zasadnutí konanom 21. augusta 2002 prerokoval sťažnosť Mgr. M. Ž., bytom M., toho času vo väzbe v Ústave na výkon väzby v Ž., zastúpeného advokátom JUDr. D. D., B., pre namietané porušenie práva podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 To 4/02 z 18. februára 2002 a takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 7 To 4/02 z 18. februára 2002, pri ktorom bola nedôsledne preskúmaná zákonnosť väzby Mgr. M. Ž., p o r u š i l jeho právo podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Toto uznesenie sa zrušuje v časti týkajúcej sa Mgr. M. Ž. a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, aby v nej znovu konal a rozhodol.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 79/02-18 z 30. mája 2002 prijal na ďalšie konanie sťažnosť Mgr. M. Ž. (ďalej len „sťažovateľ“) v časti namietajúcej porušenie jeho práva podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 To 4/02 z 18. februára 2002 (ďalej len „uznesenie z 18. februára 2002“), ktorým tento zamietol jeho sťažnosť proti zamietavému uzneseniu Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 T 9/00 z 30. januára 2002 (ďalej len „uznesenie z 30. januára 2002“) o jeho žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu z 10., resp. 11. januára 2002.

Ústavný súd označeným uznesením z 30. mája 2002 zároveň odmietol ako podanú oneskorene sťažnosť v časti namietajúcej porušenie práva sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v súvislosti s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. Ntv II 110/2001 z 20. decembra 2001 o predĺžení lehoty trvania jeho väzby do 31. mája 2002 (ďalej len „uznesenie z 20 decembra 2001“).

Sťažovateľ sa obrátil na ústavný súd prostredníctvom svojho právneho zástupcu celkove so štyrmi podaniami, ktoré tvoria jeho sťažnosť (4. marec, 4. a 17. apríl, 8. júl 2002).

V prijatej časti sťažnosti, ktorá je pre posudzovanie ústavného súdu rozhodujúca, sťažovateľ vyčíta napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu z 18. februára 2002 v podstate, že tento súd postupoval rutínovým spôsobom, bez náležitého preskúmania spisového materiálu, pričom v odôvodnení uznesenia sa nezaoberal dôvodmi nezákonnosti väzby, ktorými bolo argumentované v žiadosti o prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu a tiež v sťažnosti proti zamietavému uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002 (vrátane námietok nezákonnosti ohľadne rozhodnutia najvyššieho súdu o predĺžení väzby

z 20. decembra 2001). Podľa sťažovateľa preto došlo k porušeniu jeho práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, keďže z tohto ustanovenia „...vyplýva právo každého domáhať sa konania, v ktorom by boli preskúmané dôvody obmedzenia jeho slobody a zároveň ukladá súdu povinnosť zaoberať sa zákonnosťou obmedzenia slobody namietanými dôvodmi nezákonnosti“.

Sťažovateľ potom navrhol, aby ústavný súd vydal nález: „Najvyšší súd Slovenskej republiky v súvislosti s rozhodovaním o sťažnosti proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 30. 1. 2002, sp. zn. 3 T 9/00 svojím rozhodnutím zo dňa 18. 2. 2002 sp. zn. 7 To 4/02 porušil základné právo Mgr. M. Ž. podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd.“

Najvyšší súd zaujal stanovisko k sťažnosti prostredníctvom predsedu trestného kolégia v liste z 19. júna 2002, pričom s tvrdeniami sťažovateľa nesúhlasil.

Z procesného hľadiska považuje uznesenie z 18. februára 2002 za zákonné a v súlade s článkom 5 ods. 4 dohovoru. Bola zabezpečená súdna previerka zákonnosti rozhodnutia pozbavujúceho osobu slobody, zásady rovnosti zbraní, kontradiktórnosti konania a boli splnené všetky podmienky označeného článku dohovoru.

Z materiálneho hľadiska dôvod väzby podľa § 67 ods. 2 Trestného poriadku (ďalej len „TP“) spočíval v tom, že vykonané dokazovanie na krajskom súde preukazovalo dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu lúpeže podľa § 234 ods. 3 Trestného zákona (ďalej len „TZ“) s trestnou sadzbou odňatia slobody od 10 do 15 rokov. Nešlo vôbec o „rutinérsky“ postup, ale o vyhodnotenie vykonaných dôkazov vo vzťahu k uvedenému podozreniu v zmysle zásad vyplývajúcich z § 2 ods. 5 a 6 TP. Pri dôvode väzby podľa § 67 ods. 2 TP krajský súd a tiež najvyšší súd rozhodovali v intenciách judikátov najvyššieho súdu č. 41/1994 a č. 17/1996 Zb. rozh. tr.

Sťažovateľ sa k tomuto písomnému vyjadreniu najvyššieho súdu, ktoré mu bolo zaslané, už nevyjadril (pozri podanie jeho právneho zástupcu z 8. júla 2002).

Sťažovateľ a aj najvyšší súd výslovne vo svojich podaniach uviedli, že súhlasia s upustením od verejného ústneho pojednávania ústavného súdu vo veci samej v zmysle § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Pretože vzhľadom na takéto vyjadrenia účastníkov konania, doterajší priebeh konania, ako aj zadovážené listiny bol ústavný súd toho názoru, že od verejného ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, rozhodol v merite na neverejnom zasadnutí.

II.

Z listín, ktoré ústavnému súdu zaslali účastníci konania a krajský súd, vyplývajú tieto relevantné skutočnosti.

Sťažovateľ bol vzatý do väzby uznesením sudcu Okresného súdu v Žiline sp. zn. 1 Tp 35/99 z 26. marca 1999 z dôvodu podľa § 67 ods. 2 TP v súvislosti s trestným stíhaním pre skutok (ozbrojený skupinový prepád peňažného transportu 11. novembra 1997) právne kvalifikovaný ako trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 TZ s tým, že väzba uňho začala dňom 25. marca 1999 o 06.00 h. Krajský prokurátor v Žiline podal v tejto veci na sťažovateľa a ďalších šiestich spoluobvinených obžalobu na krajský súd 29. júna 2000.

Krajský prokurátor v Trenčíne podal na Krajský súd v Trenčíne 30. marca 2001 obžalobu na sťažovateľa a ďalších piatich spoluobvinených pre iný skutok ozbrojeného skupinového prepádu peňažného transportu (19. januára 1999) právne kvalifikovaný ako trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 TZ a tiež trestný čin nedovoleného ozbrojovania podľa § 185 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 4 písm. a) a b) TZ.

Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. Ndt 42/2001 z 25. apríla 2001 bola táto vec prikázaná na prejednanie a rozhodnutie krajskému súdu, pričom tento súd na hlavnom

pojednávani 2. oktobra 2001 uznesením spojil obe veci na spoločné konanie vedené pod sp. zn. 3 T 9/00.

Sťažovateľ sa v priebehu trestného konania nachádza vo väzbe, ktorá bola, okrem iného, podľa § 71 ods. 2 druhej vety TP predĺžená do 31. mája 2002 uznesením najvyššieho súdu z 20. decembra 2001. Na toto uznesenie nadväzovala žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu v zmysle § 72 ods. 2 TP, ktorú podal krajskému súdu sám a tiež aj prostredníctvom svojho obhajcu.

V podaní z 10. januára 2002 sťažovateľ predovšetkým namietal, že po 31. decembri 2001 sa vo väzbe nachádzal nezákonne, pretože uznesenie najvyššieho súdu o predĺžení väzby z 20. decembra 2001 mu nebolo doručené v zmysle § 71 ods. 1 TP do 10 dní, ale až 7. januára 2002. Väzba mu tiež mala byť najvyšším súdom predĺžená v zmysle § 71 ods. 2 TP najviac do troch rokov, to znamená do 25. marca 2002, a nie nad tri roky, ako sa to stalo. Vo vzťahu k nemu ide o dôkazovú núdzu obžaloby. Keďže štyria spoluobvinení boli prepustení z väzby ešte pred podaním obžaloby a naša legislatíva zaručuje rovnosť v konaní pred súdom, treba tento princíp dodržať aj uňho. Hoci hlavné pojednávanie sa vykonáva od 29. júna 2000, z jeho strany nedošlo k neodôvodneným priet'ahom. Na záver uviedol, že je toho názoru, že jeho väzba je v tomto štádiu už neopodstatnená a vzhľadom na namietané porušenie TP aj protizákonná, a požiadal o prepustenie na slobodu.

Obhajca v podaní z 11. januára 2002 požiadal krajský súd o okamžité prepustenie sťažovateľa na slobodu. V podstate zopakoval námietky sťažovateľa týkajúce sa uznesenia najvyššieho súdu z 20. decembra 2001, pričom trvajúcu väzbu považoval za nezákonnú s poukazom na § 2 ods. 4 TP (toto ustanovenie sa týka zásady rýchlosti trestného konania a povinnosti orgánov činných v trestnom konaní dôsledne zachovávať občianske práva zaručené ústavou).

Krajský súd 30. januára 2002 pokračoval vo veci v odročenom hlavnom pojednávaní, kde vykonal časť dokazovania (výsluchy viacerých svedkov) a pojednávanie opätovne odročil na 7. - 8. marec 2002 za účelom doplnenia dokazovania. Na tomto pojednávaní

rozhodol aj o žiadostiach sťažovateľa a ďalších piatich spoluobžalovaných o prepustenie z väzby na slobodu (zo zápisnice o hlavnom pojednávaní nevyplýva, že by boli pred rozhodnutím prečítané podania sťažovateľa a jeho obhajcu z 10., resp. 11. januára 2002).

Krajský súd uznesením podľa § 72 ods. 2 TP zamietol žiadosť sťažovateľa, ako aj ďalších spoluobžalovaných o prepustenie z väzby. S argumentáciou sťažovateľa sa nestotožnil v podstate preto, lebo väzobný dôvod podľa § 67 ods. 2 TP považoval stále za aktuálny (pretrváva dôvodné podozrenie zo spáchania stíhanej závažnej trestnej činnosti), desaťdňovú lehotu na doručenie uznesenia o predĺžení väzby podľa § 71 ods. 1 TP za poriadkovú, a teda jej nedodržanie nie je dôvodom na prepustenie sťažovateľa z väzby.

Sťažovateľ po vyhlásení uznesenia a porade s obhajcom podal proti nemu sťažnosť do zápisnice o hlavnom pojednávaní (takisto aj ďalší spoluobžalovaní), pričom sám túto sťažnosť aj stručne písomne odôvodnil (podanie z 3. februára 2002). Namietal, že uznesenie je spracované bez zahrnutia aktuálnych dôkazov, trval na svojej argumentácii ohľadne porušenia § 71 ods. 1 TP v súvislosti s uznesením najvyššieho súdu z 20. decembra 2001 a požiadal, aby ho najvyšší súd z väzby prepustil, pretože obmedzovanie jeho slobody je protizákonné.

Najvyšší súd uznesením z 18. februára 2002 sťažnosť sťažovateľa, ako aj ďalších spoluobžalovaných proti uzneseniu krajského súdu zamietol ako nedôvodnú podľa § 148 ods. 1 písm. c) TP.

Najvyšší súd sa predovšetkým stotožnil s názorom krajského súdu, pokiaľ ide o pretrvávanie dôvodu väzby v zmysle § 67 ods. 2 TP. Sťažovateľ je stíhaný pre trestný čin, na ktorý zákon stanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou vyššou ako zákonom požadovaných osem rokov, pričom podozrenie zo spáchania trestného činu je na základe vykonaného dokazovania stále dôvodné. Najvyšší súd tiež uviedol, že väzbu na základe § 67 ods. 2 TP nie je potrebné odôvodňovať žiadnymi ďalšími skutočnosťami.

Krajský súd konal v trestnej veci sťažovateľa aj na hlavnom pojednávaní v dňoch 19. - 21. júna 2002, ktoré však bolo odročené na september 2002. Medzičasom najvyšší súd uznesením sp. zn. Ntv-II 48/02 z 27. mája 2002 podľa § 71 ods. 2 TP predĺžil lehotu trvania väzby sťažovateľa do 25. marca 2003.

III.

Sťažovateľ namietal porušenie svojho práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru. Podľa tohto ustanovenia: „Každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.“

Keďže ide o väzbu, treba poukázať aj na súvisiace ustanovenia čl. 5 dohovoru, to znamená ods. 1 písm. c) a ods. 3.

Podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) „Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom: ... c) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní“.

Podľa čl. 5 ods. 3 „Každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanoveniami odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie“.

Pretože sťažovateľ namietal v podstate len to, že najvyšší súd v uznesení z 18. februára 2002 nedostatočne posúdil zákonnosť jeho väzby, nakoľko sa nezaoberal dôvodmi, ktoré mali na jej zákonnosť vplyv, a, navyiac, ústavný súd je v zmysle § 20 ods. 3

zákona o ústavnom súde viazaný návrhom na začatie konania, v rámci posudzovania sťažnosti z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru sa zaoberal iba aspektom preskúmania zákonnosti väzby sťažovateľa zo strany najvyššieho súdu.

IV.

1. Najprv treba uviesť, že základná a dlhodobá účinná úprava väzby na území Slovenskej republiky, ktorá je vyjadrená v § 67 ods. 1 TP (zákon č. 141/1961 Zb. v znení neskorších predpisov), vychádza z kumulatívneho usporiadania jej dôvodov. To znamená, že k základnej podmienke, ktorú predstavuje obvinenie z trestného činu (teda dostatočne odôvodnené podozrenie z jeho spáchania), musí pristúpiť aspoň jeden z ďalších konkrétnych faktorov – obava z úteku, kolúzie alebo pokračovania v trestnej činnosti – aby mohla byť osoba do väzby vzatá alebo v nej ďalej držaná.

Dôvody väzby, ktoré vyplývajú z čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, sú však stavané alternatívne. Na vzatie do väzby a držanie v nej preto postačuje ktorýkoľvek z tam uvedených dôvodov, teda dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu a potreby zabrániť osobe v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní.

Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „ESLP“) však vo svojej rozhodovacej činnosti (vo vzťahu k čl. 5 ods. 3 dohovoru) opätovne zdôrazňuje, že pretrvávanie dôvodného podozrenia, že osoba, ktorá bola pozbavená slobody väzbou, spáchala trestný čin, je *conditio sine qua non* zákonnosti jej ďalšieho držania vo väzbe. Po uplynutí určitého času to však už nestačí, pričom keď má väzba trvať naďalej, musí pristúpiť iný významný a dostatočný („relevant and sufficient“) dôvod alebo dôvody a navyše musí byť preukázané, že kompetentné orgány postupujú vo veci s osobitnou starostlivosťou („special diligence“).

Takáto rozhodovacia činnosť ESLP je stabilná, pričom trvá už viac ako 30 rokov. V týchto súvislostiach možno poukázať napr. na rozsudky vo veciach: *Wemhoff v. Nemecko* z 27. júna 1968, Sériá A, č. 7, str. 24 - 25, § 12; *Stogmüller v. Rakúsko*

z 11. novembra 1969, Séria A, č. 9, str. 40, § 4; Ringeisen v. Rakúsko zo 16. júla 1971, Séria A, č. 13, str. 42, § 104; Letellier v. Francúzsko z 26. júna 1991, Séria A, č. 207, § 35; Van der Tang v. Španielsko z 13. júla 1995, Séria A, č. 321, § 55; Muller v. Francúzsko zo 17. marca 1997, č. 21802/93, § 35; Punzelt v. Česká republika z 25. apríla 2000, č. 31315/96, § 73 a Jecius v. Litva z 31. júla 2000, č. 34578/97, § 93.

V posledne označenej veci ESLP napr. uviedol, že samotné podozrenie voči sťažovateľovi zo spáchania trestného činu vraždy mohlo spočiatku odôvodňovať jeho väzbu, avšak nemohlo byť významným a dostatočným dôvodom pre držanie sťažovateľa v nej takmer 15 mesiacov (§ 94).

2. V Slovenskej republike predstavuje prelom v základnej úprave väzby novela TP zákonom č. 177/1993 Z. z., ktorá nadobudla účinnosť 12. augusta 1993 a zaviedla § 67 ods. 2. Podľa tohto ustanovenia „Obvinený môže byť vzatý do väzby tiež vtedy, ak je trestne stíhaný pre trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov, aj keď nie sú dôvody väzby dané podľa odseku 1“.

Znenie § 67 ods. 2 TP nadväzuje na konštrukciu dôvodov väzby podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru. To znamená, že pri určitej kategórii trestných činov - s dolnou hranicou trestu odňatia slobody najmenej osem rokov - môže byť postačujúcim dôvodom na vzatie osoby do väzby a držanie v nej len samotné obvinenie z trestného činu.

Tradičná úprava väzby, ktorá sa zachovala v § 67 ods.1 TP, vychádza z nevyhnutnej spojitosti základu (obvinenie z trestného činu) a niečoho naviac (obava z úteku, kolúzie alebo pokračovania v trestnej činnosti). Väzba podľa § 67 ods. 2 TP, ktorá predstavuje prelom tým, že samotný základ môže byť podľa nej pre väzbu postačujúci, však musí zachovávať kontinuitu s našimi tradíciami a byť tiež v súlade s medzinárodnými záväzkami v tom smere, že takýto stav môže byť len dočasný (obmedzený). Ak má väzba trvať ďalej, musí vzniknúť spojitosť základu a niečoho naviac, čo je napokon aj v súlade s vyššie uvedenou rozhodovacou činnosťou ESLP.

3. Prostriedok nápravy („remedy“), ktorý poskytuje čl. 5 ods. 4 dohovoru, musí v zmysle rozhodovacej činnosti ESĽP byť:

a) účinný a dostatočne istý,

b) prístupný prostredníctvom názavislého a nestranného súdu, ktorý je schopný poskytnúť sťažovateľovi procesné záruky a má tiež právomoc prepustiť ho na slobodu,

c) urýchlene k dispozícii (pozri napr. J. L. Murdoch: Article 5 of the European Convention on Human Rights - The protection of liberty and security of person, Strasbourg, November 1992, str. 27).

Požiadavka zákonnosti väzby podľa vnútroštátneho zákona („lawfulness“), na ktorú odkazuje čl. 5 ods. 1 dohovoru (pozri pojmy „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“ a „zákonné“), je podľa ESĽP primárna, avšak nie rozhodujúca. Väzba musí byť navyše v súlade s účelom citovaného ustanovenia dohovoru - zabrániť, aby bola osoba zbavená slobody svojvoľne - a tiež v súlade s dohovorom vrátane všeobecných princípov obsiahnutých v ňom výslovne alebo implikovane (pozri obdobne napr. rozsudky vo veciach Winterwerp v. Holandsko z 24. októbra 1979, Sériá A, č. 33, str. 19 - 20, § 45 a Baranowski v. Poľsko z 28. marca 2000, č. 28358/95, § 51).

Pojem „zákonosti“ väzby podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru má ten istý význam ako v odseku 1 tohto článku. Otázka, či je väzba zákonná, má byť vyriešená nielen s poukazom na vnútroštátny zákon, ale aj na znenie dohovoru, všeobecné zásady v ňom obsiahnuté a účel obmedzení, ktoré pripúšťa čl. 5 ods. 1. V zmysle čl. 5 ods. 4 je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú podstatné pre „zákonosť“ tejto väzby v zmysle dohovoru (napr. rozsudok vo veci Brogan and Others v. Anglicko z 29. novembra 1988, Sériá A, č. 154 - B, § 65 a už citovaný rozsudok vo veci Jecius v. Litva, § 100).

Požiadavka preskúmania hmotných podmienok („substantive requirement“) znamená povinnosť preskúmať okolnosti svedčiacie pre a proti väzbe a rozhodnúť, s poukazom na kritériá právne, či sú dané dôvody opodstatňujúce väzbu, ako aj prepustiť osobu na slobodu,

pokiaľ také dôvody neexistujú (napr. rozsudok vo veci Schiesser v. Švajčiarsko zo 4. decembra 1979, Séria A, č. 34, § 31).

V.

1. Sťažovateľ bol oprávnený, aby voči nemu v zmysle vyššie uvedených zásad týkajúcich sa preskúmania zákonnosti jeho väzby podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru postupovali ako prvostupňový krajský súd, tak aj nadriadený najvyšší súd. V žiadostiach o prepustenie z väzby na slobodu a v sťažnosti proti zamietavému uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002 boli vznesené procesné a tiež hmotné námietky týkajúce sa zákonnosti väzby. Sťažovateľ zotrval v podstate na stanovisku, že vzhľadom na ním vytýkané pochybenia súvisiace s rozhodnutím najvyššieho súdu z 20. decembra 2001 je jeho väzba protizákonná a okrem toho aj celkove neopodstatnená.

Krajský súd uznesením z 30. januára 2002 zamietol žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby preto, lebo stále uňho existuje dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu opodstatňujúceho väzobný dôvod podľa § 67 ods. 2 TP, pričom sťažovateľom namietané pochybenie súvisiace s doručením mu uznesenia najvyššieho súdu z 20. decembra 2001 o predĺžení väzby nie je dôvodom na prepustenie na slobodu.

Najvyšší súd sa pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu zameril iba na existenciu dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu s dolnou hranicou trestu odňatia slobody najmenej osem rokov. Keďže ho mal dôkazne za preukázané (pri najzávažnejšom trestnom čine lúpeže ide o trest odňatia slobody vo výmere 10 až 15 rokov), väzobný dôvod v zmysle § 67 ods. 2 TP podľa neho stále pretrvával. Inými skutočnosťami namietanými sťažovateľom sa najvyšší súd nezaoberal, pretože podľa jeho názoru: „Väzbu na základe uvedeného ustanovenia nie je potrebné odôvodňovať žiadnymi ďalšími skutočnosťami“ (pozri str. 3 uznesenia z 18. februára 2002).

2. Vzhľadom najmä na význam osobnej slobody jedinca ako jedného zo základov demokratickej spoločnosti, väzbu ako výnimočné opatrenie (pozri bližšie aj nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 38/01 z 11. októbra 2001) a vyššie uvedené zásady týkajúce sa posudzovania jej zákonnosti nemohol postup najvyššieho súdu, ktorého závery sú vyjadrené v jeho uznesení z 18. februára 2002, neporušiť právo sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru.

Z už citovanej dlhoročnej a stabilnej rozhodovacej činnosti ESLP vyplynulo, že dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, hoci je *conditio sine qua non* pre väzbu, samo osebe môže byť len dočasným väzobným dôvodom (skôr v počiatočných štádiách trestného konania). Pokiaľ má väzba trvať aj naďalej, musí k tomuto jej základnému predpokladu pristúpiť ďalší významný a dostatočný dôvod, resp. dôvody ustanovené vnútroštátnym zákonom, pričom kompetentné orgány musia navyše vo väzobnej veci postupovať s osobitnou starostlivosťou.

Keď najvyšší súd rozhodoval o väzbe sťažovateľa 18. februára 2002, tento sa v nej nachádzal už takmer tri roky (od 25. marca 1999). V tom čase preto iba samotné dôvodné podozrenie, že spáchal závažný trestný čin, nemohlo byť titulom pre jeho väzbu a ďalšie pokračovanie v nej. Väzba by bola opodstatnená a zákonná iba vtedy, keby k tomuto dôvodnému podozreniu bola pristúpila aj niektorá z ďalších skutočností uznávaných ako väzobný dôvod podľa § 67 ods. 1 TP (obava z úteku, kolúzie alebo pokračovania v trestnej činnosti).

Pokiaľ sa teda najvyšší súd pri preskúmaní zákonnosti väzby sťažovateľa zameral len na dôvodnosť podozrenia zo spáchania trestného činu a nepreskúmal komplexne jeho procesné a hmotné námietky, postupoval nedôsledne, a tým porušil právo sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, ktorého súčasťou je aj právo namietat procesné a hmotné podmienky podstatné pre zákonnosť väzby (pozri napr. už citovaný rozsudok vo veci *Jecius v. Litva*, § 101).

3. Z postavenia ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti v zmysle čl. 124 ústavy podľa nálezu ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 13/00 z 10. júla 2001 tiež „vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01)“.

Skutkové a právne závery najvyššieho súdu uvedené v uznesení z 18. februára 2002, ktoré sa týkajú zákonnosti väzby sťažovateľa (okrem argumentácie ohľadne aktuálnosti dôvodného podozrenia zo spáchania stíhaných trestných činov), sú zjavne neodôvodnené, z ústavného hľadiska neudržateľné a mali za následok porušenie jeho práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru. K tomuto došlo najmä preto, lebo najvyšší súd nerešpektoval náležite dlhoročnú rozhodovaciu činnosť ESĽP o zákonnosti väzby, požiadavkách pri jej preskúmaní súdom a o dočasnosti dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu ako väzobného dôvodu.

Pokiaľ najvyšší súd vo svojom stanovisku z 19. júna 2002 obhajoval rozhodnutie krajského súdu a tiež svoje o väzbe sťažovateľa z dôvodu podľa § 67 ods. 2 TP s poukazom na skoršie rozhodnutie najvyššieho súdu a jeho stanovisko č. 41/1994, resp. č. 17/1996 Zb. rozh. tr., treba zdôrazniť, že v označených judikátoch išlo o vzatie do väzby z dôvodu podľa § 67 ods. 2 TP. Vzatie osoby do väzby z označeného dôvodu a ďalšie držanie v nej iba z tohto dôvodu po obmedzenú dobu je však niečo úplne iné ako držanie osoby vo väzbe po dobu početných mesiacov alebo viacerých rokov. Najvyšší súd mal preto vykladať ustanovenia TP týkajúce sa väzby, jej dôvodov, ako aj ich trvania tak, aby boli rešpektované aj medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd.

Podľa čl. 1 ods. 2 ústavy „Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky“.

Nie je len povinnosťou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti dodržiavať vo svojej činnosti, okrem iného, medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná, ale túto povinnosť majú aj všeobecné súdy ako primárni ochrancovia ústavnosti vrátane povinnosti rešpektovať dohovor pri preskúmaní zákonnosti väzby.

VI.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

V zmysle ods. 2 citovaného článku ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím tiež vysloví, že právoplatným rozhodnutím bolo porušené právo podľa ods. 1, a zruší také rozhodnutie, pričom môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie (obdobne ustanovuje aj § 56 ods. 1, ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde).

Keďže ústavný súd zistil porušenie práva sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru uznesením najvyššieho súdu z 18. februára 2002, pri ktorom bola nedôsledne preskúmaná zákonnosť jeho väzby, vo výroku tohto nálezu označené porušenie vyslovil a zároveň zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu v časti týkajúcej sa sťažovateľa. Vzhľadom na potrebu ochrany záujmov ústavnosti vec v zrušenej časti vrátil najvyššiemu súdu, aby v nej znovu konal a rozhodol, pričom je viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

Týmto nálezom ústavného súdu sa vec vracia do štádia po podaní sťažnosti sťažovateľa proti zamietavému uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002 o žiadosti o jeho prepustenie z väzby z 10., resp. 11. januára 2002 (samozrejme s prihliadnutím na súčasný stav v trestnom konaní). Povinnosťou najvyššieho súdu bude - aj po vyžiadaní si, vzhľadom na takto vzniknutú situáciu, stanoviska sťažovateľa, resp. jeho obhajcu - bez zbytočného odkladu preskúmať procesné a hmotné námietky vznesené proti zákonnosti väzby sťažovateľa a rozhodnúť o jeho sťažnosti proti uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002. Situácia sťažovateľa je po náleze ústavného súdu priaznivejšia, pretože najvyšší súd už nebude môcť potvrdiť jeho väzbu iba pre dôvodné podozrenie zo spáchania stíhaných trestných činov. Otázka prípadného ďalšieho trvania väzby (po rozhodnutí najvyššieho súdu) totiž závisí najmä od toho, či najvyšší súd po splnení si svojej preskúmavej povinnosti zistí alebo nezistí aj niektorú z iných skutočností akceptovaných ako väzobný dôvod v § 67 ods. 1 TP (obava z úteku, kolúzie alebo pokračovania v trestnej činnosti).

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k tomuto nálezu pripája odlišné stanovisko sudcu Ľubomíra Dobríka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. augusta 2002

Odlišné stanovisko sudcu Ľubomíra Dobríka
vo veci sp. zn. III. ÚS 79/02

Väzba predstavuje najzávažnejší zásah do základných ľudských práv a slobôd v čase, keď ešte nebolo právoplatne rozhodnuté o vine obvineného alebo obžalovaného. Z uvedeného dôvodu je i z hľadiska procesných predpisov venovaný tomuto postupu prísny formálny pohľad, ktorý má vylúčiť alebo minimalizovať možnosť vzniku porušení základných práv a slobôd osôb, ktoré sa jej podrobujú.

Rozhodnutie správne uvádza, že v trestnom procese Slovenskej republiky je usporiadanie dôvodov väzby kumulatívne (opticky dvojvrstvové). Na jednej strane je to vzťah osoby obvineného alebo obžalovaného ku konaniu, ktoré má znaky trestného činu, na druhej strane pristupujú konkrétne dôvody väzby.

Tento režim väzby je podľa môjho názoru prísnejší ako režim alternatívny podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Tento princíp bol v plnej miere realizovaný i v sťažnosťou napadnutej veci.

Nemožno sa stotožniť s názorom navrhovateľa, že Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) postupoval „rutinérskym spôsobom bez náležitého preskúmania spisového materiálu“.

Senát najvyššieho súdu uvádza, že podozrenia zo spáchania trestnej činnosti sa nezoslabil, ale naďalej pretrvávajú. Zaoberal sa teda skúmaním vzťahu sťažovateľa k predmetnému konaniu, ktoré podľa jeho právneho názoru malo znaky trestného činu.

V druhej časti svojho rozhodnutia sp. zn. 7 To 4/02 hodnotí i existenciu pristupujúceho dôvodu väzby v intenciách realizácie kumulatívneho preskúmania väzby.

Najvyššiemu súdu možno pričítať istú chybu v tom, že sa uspokojil s dôvodom väzby podľa § 67 ods. 2 Trestného poriadku aj napriek tomu, že uvádza, že obvinený sa mal zúčastniť viacerých prepádov peňažných transportov, čo možno chápať ako hrozbu možného pokračovania trestnej činnosti podľa § 67 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, aj keď tento dôvod *expresis verbis* neuvádza.

Je zrejmé, že sa uspokojil s existenciou dôvodu podľa § 67 ods. 2 Trestného poriadku, čo však neznamená, že by s najväčšou dôslednosťou neskúmal sťažnosť obvineného a príslušný spisový materiál k nej.

Za dôležité považujem tiež uviesť, že v zmysle čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) je konanie ústavného súdu v danej veci len subsidiárne. O väzbe a s ňou spojených úkonoch je príslušný rozhodovať všeobecný súd, ktorý má všetky nástroje na posúdenie veci a rozhodnutie (výsluch obvineného, preskúmanie spisového materiálu atď.)

Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach.

Aj v tejto otázke vzhľadom na ústavný limit čl. 127 ods. 1 ústavy „ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“ je potrebné určiť hranicu rozhodovania vo veci všeobecným súdom a rozsahu právomoci ústavného súdu takýto postup preskúmať v rámci ústavného práva.

Som toho názoru, že uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 7 To 4/02 spĺňa kritériá dohovoru.

V Košiciach 21. augusta 2002

